

Pe urmele transumanței-Pădureni din Oltenia

Irinel Cănuț

Carpații-despre care un autor bizantin afirma că încoronează pământul Daciei și-l apără prin relieful abrupt¹-adăpostesc între înălțimile lor câteva zone izolate care poartă numele de „țări”. Geografic, aceste „țări”- din Loviștea și Vrancea până în Maramureș-reprezintă, în fapt,depresiuni intra și pericarpatică și au fost odinioară adevărate vetre de rezistență și statornicie pentru românii autohtoni, care au putut să-și păstreze acolo mai ușor atât caracterul etnic,cât și unele forme străvechi de organizare statală ori parastatală.

La șes, rostul depresiunilor l-a îndeplinit pădurea. Când aceasta avea în apropiere zone de stepă,deosebiriile dintre viața omului, petrecută sub scutul pădurii,și cea care se desfășura alături,în câmpia deschisă,erau de-a dreptul izbitoare.Asemenea deosebiri se constată, de exemplu,din cea mai adâncă vechime,între marele codru băltoș din părțile Bucureștiului,care împarte în două Câmpia Română și regiunile stepice, de pildă,situate în preajma sa,adică Bărăganul,Burnazul sau ochiurile de stepă,mai depărtate și mai puțin întinse,de la apus; căci,pe când pădurea a adăpostit,în antichitate,un important centru de putere al geților,în evul mediu „țările”românești Vlașca și Vlășia,stepele au fost cutreierate odinioară de sciți și sarmați,iar mai târziu de „sirepele neamuri tătarăști”,cum a numit Dimitrie Cantemir triburile de ciobani nomazi venite la noi pe la nordul Mării Negre.

Codrii câmpiei au purtat diferite nume, unele dintre acestea fiind date de populațiile în migrație,cum ar fi cele două,Vlașca ori Vlășia,menționate mai înainte,derivate în slavă, de la numele etnic al românilor.Tot prin împrumut,dar de această dată de la pecenegi ori cumani,am primit numele Teleorman,purtat la origine de o porțiune,înaintată spre vest,a aceluiași mare complex silvestru din câmpie.Acest termen ce semnifică literar,„pădure nebună”,adică foarte deasă,reflectă atitudinea de reținere sau repulsie a nomazilor pentru un spațiu unde cavaleria și chervanele acestora nu puteau pătrunde.Mai departe nu va fi însă vorba despre un nume preluat de autohtoni de la alte popoare,ci de un termen românesc care face parte dintr-o categorie de nume regionale privind pădurea despre care s-a afirmat că nu s-ar găsi nicăieri pe teritoriul fostei Țări Românești ,adică în Muntenia și Oltenia,deși acestea se întâlnesc în alte părți ale României². Acest nume, purtat de către o parte a Câmpiei Băileștilor,pe care geografii îl numesc „Câmpul Sălcuța-Drănic”³,sau „Câmpul Sălcuței”⁴ este Pădureni.

¹ Iordanes,Getica,37,74(Fontes Historiae Daco-Romanae,II,p.413,419).

² C:C:Giurescu,*Istoria pădurii românești*,București,1975,p.279.

³ P.Coteț,*Câmpia Olteniei*,București,1957,p.165-167.

⁴ V.Mihăilescu,*Dealurile și câmpiile României*,București,1966,p309.

Zona denumită astfel de popor, aflată în întregime în județul Dolj, este-cel puțin în latura ei sudică- destul de bine conturată. „Ce trece de la Perișor în sus sânt Pădureni” remarca în 1987 un locuitor din Giubega ⁵, adăugând: „Au o vorbire a lor specială, ...Sunt mai înapoiți decât ai noștri de la câmp. În zilele de lucru se cunosc se cunosc pe opincile de porc, care la noi nu se poartă niciodată. Poartă așa și bărbații și femeile”. Din altă fișă spicuiesc: „Pădurenii se cunosc și acum, poartă opinci de șoric, se cunosc și pe vorbă”⁶.

Satele, pe care vecinii sudici ai acestei zone le arată a fi „din Pădureni”, sunt :Radovan, Perișor, Mărăcine cu satul vecin Târnavă, ultimul nume având în slavă, același înțeles cu precedentul, Mârza, Tencănu, Suharu, Sălcuța, Gubau cea (altădată Gubafcea), Vârtop și Vârvor; dar este probabil, că, afară de satele imediat vecine celor pe care le-am menționat, mai făceau parte din Pădureni așezările, destul de numeroase în această arie geografică, al căror nume este legat de pădure sau de arbori cum ar fi :Seaca de Pădure, Stejaru (sat dispărut, lângă Perișor), Teiu, Plopșoru, Carpenu.

Această zonă cu trăsături specifice mi-a atras atenția în urma unei campanii exhaustive din vara anului 2011. Drept urmare, în luna iunie a anului în curs, mai exact în data de 18 august 2014, m-am hotărât să mă opresc într-un periplu de cercetări exhaustive la acea dată, la Caraula, județul Dolj. Comună situată pe drumul național ce leagă Craiova de comuna Cetate din același județ, Caraula este vecină cu Vârtopul și Unirea, două comune la fel de importante ca așezare și potențial istorico-lingvistico-etnografic. După ce ne-am despartit de șoseaua națională ce leagă Craiova de comuna Cetate, lasându-ne pe mâna ghidului nostru, Capac Toni, caraulean neaș, de-al locului ajungem într-un târziu de seară, pe la orele 20⁰⁰, în gospodăria lui Marin Mărgărit, cioban din Caraula, născut în anul 1948, luna aprilie, în vârstă de 66 de ani, posesor al unei stâne mixte ce număra 112 animale, dintre care 60 de oi, restul fiind caprine. Născut pe la finele colectivizării în Oltenia, nea Marin își amintește și acum cele trase de familia domniei sale în acei ani blestemați. Tatăl dumnealui, Ion Mărgărit avea atunci aproape 40 de ani și a trebuit să renunțe la multe lucruri agonisite și chivernisite cu patimă și sudoarea frunții, dar cel mai important lucru pe care-l pierdeau era târla și efectivul de animale. Nea Ion Mărgărit avea pe atunci 220 de oi și câteva capre, vaci cu lapte, o pereche de boi și multe păsări la târlă și în băătura casei. Acestea au intrat la colectivă și aici începe o altă minunată, tulburătoare și copleșitoare poveste de viață asupra căreia n-aș vrea să insistăm aici și acum, dar cu siguranță într-un viitor apropiat.

Fiind pe urmele pădurenilor din Oltenia aș vrea să insistăm mai mult asupra organizării și orânduirii tipului de păstorit local pe care-l reprezintă cu cinste și mândrie stâna lui nea Marin Mărgărit, mai ales că, în ultimii 25 de ani

⁵ Ion Surcel, 75 ani.

⁶ Ana Aftinescu, 79 de ani.

de la evenimentele din decembrie 1989, fenomenul păstoritului local la români a avut mult de suferit și a înregistrat schimbări profunde, în sens decadent, date fiind mutațiile socio-economice, politice și culturale din satul oltenesc tradițional. Acest lucru a făcut ca o îndeletnicire economică de bază cum era păstoritul local să dispară aproape complet în perioada pe care tocmai am amintit-o, în areale importante și vaste din Oltenia, cum ar fi de pildă Câmpia Bălăciței sau Valea Dunării ori să se confrunte cu piedici și obstacole insurmontabile ceea ce au lovit puternic în ființa și esența acestei îndeletniciri de bază, păstoritul, fie el și transhumant uneori. Stâna lui nea Marin, cu cele 112 animale ale sale, poate părea mare pentru vremurile noastre, însă, oierii din tată-n fiu, știu ce înseamnă dragostea pentru meserie și pentru animale. Nea Marin deține o stână situată în partea de nord a comunei Caraula, spre vecinătatea cu satul Lazu, la marginea unei liziere de salcâm și stejar, amestecată și cu alți arbori specifici zonei de silvostepă. Nea Marin strânge oile pe la 23 aprilie, de Sf. Gheorghe și le păstorește toată perioada până la 26 octombrie, de Sf. Dumitru, când oile se lasă la vatră, adică ajung în gospodăriile proprietarilor din Caraula. Această întovărire pentru datul brânzei, cum o numește Romulus Vuia în tratatul său despre păstorit din 1964, caracterizează întregul areal cercetat și studiat îndeobște de către noi, pe care, cu siguranță îl vom extinde în anii următori și în viitoarele noastre campanii de cercetare. Dacă în tinerețe, nea Marin păresea hotarul comunei Caraula cu efectivele sale de oi, în ultimii ani acest lucru a devenit practic imposibil, date fiind condițiile de proprietate a pământului, conform legii 1/2000 derivată din legea 18/1991 coroborate cu lipsa unui cadru legislativ adecvat și o inerție a autorităților locale competente, cu rol decizional în sprijinirea și ajutorul acestor categorii sociale importante ale satului oltenesc de azi. Stâna din Caraula a lui nea Marin avea și încă are cele două elemente esențiale ale sale, stâna și strunga, portative, mobile. Pentru că numărul șeptelului de animale dela stâna din Caraula nu depășește 300 de capete, conform aceluiași tratat al lui Romulus Vuia, stâna noastră intră în categoria stânelor caracteristice păstoritului local, cu ușoară tendință de trecere în zona păstoritului agricol local cu stână fixă sau a celui fără stână. Scopul urmărit era ca prin mutarea din loc în loc a stânii și a strungii, să fie târlite miriștile, astfel asigurându-se gunoarea terenurilor agricole arabile din extravilanul și vecinătățile Caralei. Astfel, spune nea Marin, se asigura legătura strânsă cu cealaltă ocupație principală cea mai importantă a localnicilor, agricultura scoțându-se în evidență complementaritatea și compatibilitatea celor două îndeletniciri economice de bază ale autohtonilor de pe aceste meleaguri. După seceriș, stâna era mutată pe miriști sau pe izlazul comunal. Stâna pe care nea Marin o numește bordei, fiind puțin adâncită și acoperită cu stuf sau trestie, se ridica de pe pământ, avea formă dreptunghiulară, intrarea se făcea prin partea îngustată, având un pat și o crintă în interior, cu putini și găleți cu apă, aici preparându-se brânza sau telemeaua. Lângă stână, spune nea Marin, era fierbătoarea, o încăpere puțin adâncită în pământ, de

obicei acoperită tot cu stuf sau trestie. Această fierbătoare are în centrul ei vatra focului sau cotlonul, o adâncitură în care aproape permanent ardea focul și unde se prepara urda.

Spatele bordeiului se învecina cu strunga, îngrădită asemeni stânii, cu gratii, făcute din leături subțiri de plop, salcâm sau alun, spre a fi ușor transportate atunci când stâna era mutată sau era refăcută pe miriști. Aproape de bordei aveam comarnicul strungii, cu o singură ieșire, la noi fiind un singur cioban la muls împreună cu ajutorul său, cel ce era de rând la brânză în ziua respectivă la noi, spune nostalgic nea Marin. În fața comarnicului și a strungii se lăsa târla, locul unde dormeau oile și apărât de o perdea de stuf sau trestie. Oile sau caprele erau mulse, de regulă, de trei ori pe zi. La muls, oile erau mânate de un băiat mare, ducându-le către strungă. Strunga era apărâtă de un șofru sau șofru, unde stătea omul de brânză, șofru acoperit cu trestie, stuf ori spărturi de salcâm numite țândări. Acest șofru servea ca adăpost primăvara, când tundeam oile și caprele laolaltă, sau ca umbrar vara, la muls. Stâna lui nea Marin avea și un adăpost pentru porci, altul pentru păsări. Toate arătau starea sau fala ciobanului, a societății de târlă spune Marin Mărgărit.

Tot ceea ce am aflat de la interlocutorul nostru ne conduc cu gândul la faptul că, o asemenea descindere în aceste ținuturi mioritice ale pădurenilor din Oltenia implică o maximă atenție și o serioasă pregătire teoretică științifică, de specialitate îndeobște. Am putea concluziona faptul că, reflectând atent asupra situației existente de facto la Caraula, în întreg arealul cercetat de către noi, al pădurenilor olteni, există elemente deloc surprinzătoare ca asemănări, mergând până la identitate. Stâna mutătoare, pendulantă are cea mai mare răspândire în arealul nostru și nu numai, chiar în întreg spațiu carpato-balcanic, chiar dincolo de aceste limite sau granițe relative. Lucrul este subliniat de răspândirea pe scară largă a termenilor stână, strungă, coșar, leasă, etc.

Aceste asemănări în construcție și analogiile de termeni se explică nu numai din punct de vedere funcțional, dar și printr-o răspândire a acestor sisteme prin împrumut, prin propagarea unui val de cultură ori prin transmiterea directă prin intermediul unui grup social – în cazul nostru al pădurenilor din Oltenia, răspândit așa cum se poate vedea pe o zonă extinsă. Cu siguranță, campaniile viitoare vom purcede pe urmele grupurilor de influență a locuitorilor din arealul nostru. Acum, la finele cercetării noastre, ne dăm și mai bine seama cât de dificil este, pe de o parte, să separăm păstoritul de agricultură și alte ocupații tradiționale autohtone care, toate laolaltă, se completează, formând o unitate organică, adaptată condițiilor economice ale regiunii din nordul județului nostru. Înainte de a încheia concluziile privitoare la cercetarea noastră trebuie să-l amintim și pe cel de-al doilea subiect – interlocutor al cercetării noastre, Ion Bălașa, tot cioban caraulean născut în 1960, în aceleași locuri, cu o stână al cărei șeptel numără 90 de animale, dintre care 54 de oi și restul capre. Cu promisiunea solemnă față de gazdele și interlocutorii

---

noștri deosebiți, să spunem că anul viitor, în 20015 vom reveni și vom extinde cercetările noastre, cu speranța și dorința de a lămuri și a scoate la iveală lucruri deosebit de importante în cercetarea științifică muzeală a specialiștilor Secției de Etnografie a Muzeului Olteniei din Craiova și nu numai. Acum și atunci vom desluși cât mai multe lucruri interesante, unice ale pădurenilor din Oltenia.